

Uloga suvremenih visokoškolskih knjižnica: istraživanje o stavovima i iskustvima diplomskih studenata u društvenim i humanističkim znanostima

Gašo, Gordana; Faletar Tanacković, Sanjica; Mičunović, Milijana

Source / Izvornik: **Libellarium** : časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova, 2015, 8, 81 - 108

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.15291/libellarium.v0i0.235>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:708380>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Uloga suvremenih visokoškolskih knjižnica: istraživanje o stavovima i iskustvima diplomskih studenata u društvenim i humanističkim znanostima

Gordana Gašo, ggaso@ffos.hr

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Knjižnica

Sanjica Faletar Tanacković, sfaletar@ffos.hr

Milijana Mićunović, mmicunov@ffos.hr

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti

Libellarium, VIII, 2 (2015): 81 - 108.

UDK: 316.644-057.875:027.7(497.5)

DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v0i0.235>

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Visokoškolske su knjižnice u novije vrijeme doživjele korjenite promjene pod utjecajem informacijske i komunikacijske tehnologije te izmijenjenih pristupa učenju i poučavanju. Kako bi knjižnice (p)ostale integralni dijelovi obrazovnog iskustva, voditelji visokoškolskih ustanova i knjižničari moraju iznova promišljati svoje prostore i usluge korisnicima kako u fizičkom tako i u virtualnom okruženju.

U radu se predstavljaju rezultati istraživanja čiji je cilj bio ispitati kako diplomski studenti u području društvenih i humanističkih znanosti percipiraju i koriste prostore i usluge visokoškolske knjižnice (u fizičkom i virtualnom smislu) te utvrditi koliko su njima zadovoljni.

Rezultati istraživanja pokazali su da najveći broj ispitanih studenata na diplomskoj razini redovito koristi svoju visokoškolsku knjižnicu (nekoliko puta mjesečno ili tjedno) te da ih više od polovice fizičku knjižnicu (prostor i usluge) smatra važnim za uspješno učenje i studiranje. Zanimljivo je, pak, da su ispitanici studenti procijenili kako su im za uspješno učenje važniji elektronički knjižnični izvori od fizičkih knjižničnih prostora i usluga, iako preferiraju tiskanu građu i češće posjećuju (fizički prostor) knjižnice nego što koriste knjižnične e-izvore poput *online* baze podataka. Ispitanici su podijeljeni u izjavama o omiljenom mjestu za učenje u knjižnici: tek nešto malo više ispitanika preferira učionicu za tihi rad nego učionicu za skupni rad. Provedeno je istraživanje utvrdilo da na percepciju i korištenje knjižnice utječu brojni čimbenici kao što su spol, akademski uspjeh i pristup učenju.

Ključne riječi: visokoškolske knjižnice, diplomski studenti, fizički prostor, knjižnične usluge, e-izvori, društvene i humanističke znanosti, Filozofski fakultet Osijek

1. Uvod

Transformirajući utjecaj digitalne tehnologije i novih medija na proces učenja i poučavanja snažno utječe i na prostor i usluge akademske knjižnice kao važnog sudionika visokoobrazovne i znanstvene politike. U vrijeme ne samo velikih znanstveno-tehnoloških revolucija već i društvenih, ekonomsko-političkih i demografskih promjena učinkovita organizacija knjižnice, njezina prostora, odnosno njezinih službi i usluga, postaje imperativom koji će knjižnici osigurati kako podupiruću tako i jednu od vodećih uloga u informacijskom društvu, ali i održivost u promjenjivim uvjetima postindustrijskog društva. U kontekstu razvoja i sve šire primjene suvremene informacijske i komunikacijske tehnologije u radu informacijskih ustanova akademska knjižnica mora u potpunosti i djelotvorno pristupiti osiguravanju uvjeta na predmetnoj (fizičkoj) i virtualnoj razini, unapređujući ne samo fizičke prostore i usluge već i one virtualne (Hasenay, Šušak Lukačević i Mokriš 2013). Pritom knjižnica ne smije zaboraviti svoju povijest i tradicionalnu ulogu jedinstvenog kulturnog i društvenog centra znanja i znanosti (Demas 2005, 26). Suvremeni knjižnični prostori moraju se razvijati i mijenjati kako bi se prilagodili promjenjivim očekivanjima svojih korisnika i uvijek novim mogućnostima suvremene tehnologije. Pitanja poput „*Podržavaju li prostor i usluge knjižnice društveno učenje i suradničku klimu?*“, „*Je li knjižnica fleksibilna u svom dizajnu te tako lakše implementira digitalnu i bežičnu tehnologiju u svoj prostor?*“, „*Motivira li prostornom organizacijom i uslugama svoje korisnike i potiče li kod njih kreativnost i želju za otkrivanjem i učenjem?*“ te „*Nudi li knjižnica usluge koje studenti ne mogu pronaći negdje drugdje na kampusu ili u računalnom laboratoriju?*“, samo su neka od pitanja koja knjižnice kao važne dijelove sveučilišne infrastrukture mogu usmjeriti prema uspješnom planiranju i stvaranju učinkovite strategije (Sinclair 2007, 4). Takav pristup odrazit će se neposredno na iskustvo učenja i uspješnost studenata, na nastavnu i znanstvenu izvrsnost nastavnog i stručnog osoblja, ali i posredno na prepoznatljivost i uspješnost pojedine regije te dobrobit cjelokupnog društva, posebice ako u obzir uzmemo ulogu i važnost znanstvenoistraživačkih projekata, politike cjeloživotnog obrazovanja i industrije utemeljene na znanju (Follet 2007). Kao dio organizacijske strukture fakulteta i sveučilišta, visokoškolska knjižnica u središte svoga djelovanja i rada mora postaviti studente i nastavno i stručno osoblje, pokušavajući što odgovornije i uspješnije odgovoriti na njihove potrebe i zahtjeve. Knjižnice prestaju biti mjestima isključivo u službi određene funkcije (pohrana, obrada, posudba građe i dr.). Kroz implementaciju i korištenje digitalnih medija i tehnologije one postaju demokratskim prostorima slobodnog i zajedničkog otkrivanja, istraživanja i učenja (Worpole 2004), dok kroz svoje usluge i aktivnosti nastupaju kao produžeci fakultetskih i sveučilišnih odsjeka i katedri i njihovih znanstvenih i nastavnih aktivnosti (Horton 2007). Prostor i usluge visokoškolske knjižnice podrška su ne samo nastavnim planovima i programima i znanstvenim projektima fakulteta/sveučilišta (Brown 2002), već cijelom sustavu znanosti i istraživačkoj i stvaralačkoj kulturi akademske zajednice.

Kako bi se pridonijelo razumijevanju uloge i značaja visokoškolske knjižnice u obrazovnom iskustvu studenata, na Filozofskom fakultetu Osijek (FFOS) provode se već duži niz godina istraživanja o zadovoljstvu korisnika (Petr 2000, Petr 2001, Petr Balog i Plaščak 2012). U ovom je radu predstavljeno opsežno istraživanje provedeno akademske godine 2013./2014.

2. O Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek

Knjižnica Filozofskog fakulteta Osijek smještena je na prvom katu zgrade Fakulteta i ima ukupnu površinu 308,96 m². U knjižnici se nalazi posudbeni odjel, čitaonice za tihi rad i čitaonica za skupni rad, pri čemu je korisnicima na raspolaganju 80 radnih mjesta, 34 računala s pristupom internetu i četiri skenera. U knjižnici radi pet osoba s visokom stručnom spremom. Radno je vrijeme knjižnice za sve korisnike od ponedjeljka do petka od 8:00 do 19:00 sati. Knjižnica ima vlastitu mrežnu stranicu u sklopu stranice Fakulteta, kao i svoju *Facebook*-stranicu.

Knjižnična građa nabavlja se sukladno studijskim programima (u području društvenih i humanističkih znanosti) te *Smjernicama za nabavu knjižnične građe*, a u suradnji s katedrama i odsjecima u skladu s odobrenim financijskim sredstvima kao i darovima pojedinaca i ustanova. Ukupno stanje knjižničnoga fonda na dan 20. 1. 2016. prema pojedinačnim zbirkama iznosi 63,044 primjeraka knjižne građe, 1,899 jedinica neknjižne građe, 1,917 jedinica magistarskih i doktorskih radova i 3,476 svezaka uvezane periodike, odnosno 328 naslova inozemnih časopisa i 445 naslova domaćih časopisa. Fakultet je pretplaćen na 15 domaćih i 12 inozemnih naslova časopisa. Korisnicima su dostupne *online* baze podataka u pretplati Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, a Fakultet je samostalno pretplaćen na još četiri *online* baze podataka: Project Muse (*Humanities Collection*), Cambridge Journals Online (*Humanities and Social Sciences*), Emerald Insight (*Emerald Library and Information Studies* i *Emerald Education Plus*) i *Library & Information Science Source*.

Osim osnovnih knjižničnih usluga knjižnica pruža uslugu međuknjižnične posudbe i uslugu *Pitajte knjižničare*, ali i izravno sudjeluje u nastavnom procesu provođenjem informacijskog opismenjavanja studenata. Korisnici u knjižnici mogu pronaći informacijske letke s osnovnim informacijama o knjižnici i uslugama, a provodi se i edukacija korisnika u pretraživanju *online* knjižničnih kataloga i elektroničkih izvora informacija poput raznih mrežno dostupnih *online* baza podataka. Knjižnica kontinuirano prikuplja prijedloge i primjedbe korisnika na standardiziranim obrascima, a od 2010. svake se tri godine provodi i anketa o zadovoljstvu korisnika uslugama knjižnice.

3. Pregled dosadašnjih istraživanja

Budući da su nove tehnologije i mediji uzrokovali promjene u načinu učenja (pojava mobilnosti, interaktivnosti, suradničkog učenja i dr.) i da današnji studenti često prakticiraju tzv. *multitasking* (Demas 2005, Lisek Brkljačić 2013) te da u svom radu kombiniraju različite prakse (samostalni rad, rad u paru, grupni rad) i sredstva, tj. uređaje (knjige, računala, tablete, e-čitače, pametne telefone), istraživanja su pokazala da su studenti zadovoljniji ukoliko je prostor knjižnice uređen kao višenamjenski prostrani prostor koji je moguće koristiti i na daljinu, tj. putem *online* i virtualnih usluga (Gardner i Eng 2005, Allen i sur. 2010, Kinsley i sur. 2015). Dok istraživanja koja su proveli Brennan Croft (2005) i Gardner i Eng (2005) ističu važnost postojanja *online* i virtualnih usluga, istraživanje autora Bearda i Bawdena (2012) pokazuje da, unatoč digitalnoj tehnologiji, studenti, posebice oni diplomskih i poslijediplomskih studija, većinu svoga vremena provode u tradicionalnim prostorima za učenje i tihi rad, tj. čitaonicama koje i dalje čine središnje mjesto svake visokoškolske knjižnice. Kada je u pitanju fizički prostor knjižnice, rezultati većine istraživanja ukazali su kako na važnost prostora za samostalni i tihi rad tako i na važnost prostora za suradnički i grupni rad (Demas 2005, Forest i Hinchliffe 2005, Edwards 2007, Allen i sur. 2010, Beard & Bawden 2012, Watson 2011, Yoo-Lee, Heon Lee i Velez 2013). O pitanju načina korištenja fizičkog prostora knjižnice postoje određene razlike između studenata preddiplomskih i diplomskih studija. Studenti preddiplomskih studija skloniji su suradničkom učenju, grupnom radu i korištenju društvenih medija na knjižničnim računalima (Gardner i Eng 2005, Kinsley i sur. 2015). S druge strane, studenti diplomskih studija puno su predaniji radu i provode dulje vrijeme u knjižnici, skloniji su samostalnom radu na tihim mjestima (Ivić, Borić i Marinković 2011, Beard i Bawden 2012, Kinsley i sur. 2015) te vrijeme u knjižnici većinom provode istražujući i radeći na određenom projektu, a manje učeći (Washington-Hoagland, Clougherty i Walters 2002). Također, s obzirom na različite radne navike studenti diplomskih studija često predlažu zasebne prostore za studente preddiplomskih i studente diplomskih studija (Kinsley i sur. 2015), dok studenti preddiplomskih studija zahtijevaju veći broj računala u knjižnici i više prostora za suradničko učenje i grupni rad (Gardner i Eng 2005). Rezultati određenog broja istraživanja (Brennan Croft 2005, Demas 2005, Beard i Dale 2010, Kinsley i sur. 2015) pokazuju kako studenti sve više vremena provode u samoj knjižnici. Autori Yoo-Lee, Heon Lee i Velez (2013, 503) ističu kako većina (85%) studenata u knjižnicu dolazi preko tjedna i to u večernjim satima (85%), dok tek mali dio njih (16%) knjižnicu posjećuje vikendom. S obzirom na količinu vremena koje provode u knjižnici studenti u istraživanjima sve češće ističu važnost udobnog namještaja (Kinsley i sur. 2015) i prostora za slobodno druženje s bežičnim pristupom internetu (Demas 2005, Edwards 2009, Yoo-Lee, Heon Lee i Velez 2013) te pitanje konzumacije osvježanja, odnosno dostupnosti hrane i pića u prostoru knjižnice ili u njezinoj neposrednoj blizini (Brennan Croft 2005, Demas 2005, Gardner i Eng 2005, Kinsley i sur. 2015).

Iako se pokazalo da je svim studentima fizički prostor knjižnice važan, veliki je dio istraživanja ukazao i na važnost izgradnje i održavanja virtualne knjižnice, tj. njezinih *online* usluga (Kinsley i sur. 2015). Prije svega tu je pitanje mrežnih stranica knjižnice koje omogućuju lakšu komunikaciju s korisnicima i na koje se studenti često oslanjaju pri pronalaženju relevantnih informacija (Hasenay i Mokriš 2007-2008, Petrić 2013, Salatić 2013) kao i pitanje važnosti razvoja digitalnih knjižnica kao elektroničkih izvora koji podržavaju uporabu informacijsko-komunikacijske tehnologije u sustavu obrazovanja i primjenu novih metoda učenja i poučavanja (Zubac i Tominac 2013). Kada su u pitanju časopisi, studenti prednost daju elektroničkim izvorima (e-časopisima i bazama podataka) kojima je moguće pristupiti s daljine (Washington-Hoagland, Clougherty i Walters 2002, Kayongo i Helm 2010, Lacović 2015), dok kada su u pitanju knjige, studenti još uvijek češće posežu za tiskanim izdanjima (Beard i Bawden 2012, 445). Mrežne stranice, *online* usluge i pristup elektroničkim izvorima i bazama podataka nisu samo novi modaliteti učenja (Ivić, Borić i Marinković 2011, 412) koji utječu na zadovoljstvo studenata već povećavaju vidljivost same knjižnice (Hasenay, Šušak Lukačević i Mokriš 2013). Općenito, studenti diplomskih i poslijediplomskih studija češće koriste časopise i knjige od studenata preddiplomskih studija koji u knjižnicu dolaze kako bi koristili računala, bilo za studentski rad (61%) bilo u privatne svrhe (51%) (Gardner i Eng 2005, 411). Istraživanje koje su proveli Washington-Hoagland, Clougherty i Walters (2002) potvrđuje da studenti redovito koriste elektronička kazala i bibliografije, elektroničke časopise i knjige te da su općenito zadovoljni tiskanim i elektroničkim izvorima kao i dostupnim bazama podataka i specijalnim zbirkama. Ipak, studenti ističu kako bi voljeli da se navedena građa, zbirke i baze redovitije ažuriraju i proširuju. Kako bi se povećalo zadovoljstvo studenata u korištenju informacijske tehnologije, *online* usluga i elektroničkih izvora knjižnice, odnosno kako bi isti zaista imali pozitivni utjecaj na akademski uspjeh studenata, nužno je da studenti posjeduju određenu razinu informacijske pismenosti, tj. da prođu poduku od strane knjižničnog osoblja (Rubinić i Stričević 2011, Morić Filipović i Dragija-Ivanović 2012, Frigo Haltrich 2014). Iako su primjerice rezultati istraživanja informacijske pismenosti studenata osječkog sveučilišta (Salatić 2013) pokazali da informacijska pismenost studenata još uvijek nije na očekivanoj razini te da studenti nisu baš posve upoznati s načinima pretraživanja informacija, istraživanje koje su proveli Petr Balog, Zetović i Plaščak (2014) pokazalo je kako gotovo sve knjižnice osječkog sveučilišta već provode neke oblike poučavanja korisnika (pojedinačno, organizirano, *online*, pomoću tiskanih uputa), posebno kada su u pitanju studenti preddiplomskih studija. Također, najnovije istraživanje informacijske pismenosti studenata koje su u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu proveli Bračanov, Golubović i Seiter-Šverko (2015) ukazalo je na činjenicu da knjižnica ima važnu ulogu u procesu informacijskog opismenjavanja te govori o nužnosti planiranja i razvijanja poučnih programa informacijskog opismenjavanja studenata.

Mnoga su se istraživanja osvrnula i na uslugu *Pitajte knjižničara*. Tako su Beard i Bawden (2012) i Kayongo i Helm (2010) zaključili kako se većina (85%) studenata

diplomskih i poslijediplomskih studija ne oslanja na pomoć knjižničara niti im upućuje informacijske zahtjeve, što je potvrdilo i istraživanje koje su proveli Gardner i Eng (2005, 413), a u kojem rezultati govore o tek 12,6% studenata koji su zatražili pomoć knjižničara. Novije istraživanje koje su proveli Kayongo i Helm (2010, 348) potvrdilo je da će studenti prije modificirati temu i područje istraživanja nego zatražiti pomoć knjižničara. Ipak, nešto ranije istraživanje Washington-Hoaglanda, Cloughertyja i Waltersa (2002) ukazalo je na činjenicu da, u odnosu na studente preddiplomskih studija, više od pola studenata diplomskih studija koristi referentne usluge i uslugu rezervacije građe, da smatraju kako trebaju pomoć te da bi voljeli imati priliku češće zatražiti pomoć knjižničnog osoblja. Isto je istraživanje pokazalo i da studenti često nisu ni svjesni svih usluga koje im knjižnica nudi.

Na kraju, u nekim su istraživanjima studenti zamoljeni da ocijene svoje zadovoljstvo uslugama knjižnice i radom knjižničara (Washington-Hoagland, Clougherty i Walters 2002, Kayongo i Helm 2010, Morić Filipović i Dragija-Ivanović 2012, Yoo-Lee, Heon Lee i Velez 2013). Rezultati su pokazali da su studenti općenito zadovoljni uslugama knjižnice i pomoći koju im knjižničari pružaju te ih drže korisnima u svom radu.

3.1. Istraživanja provedena u Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek

U Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek provedeno je do sada nekoliko istraživanja kojima se ispitala važnost knjižnice i knjižničnih usluga za studente, s posebnim naglaskom na njihovo zadovoljstvo. U prvom istraživanju te vrste ispitanici su kao primarni razlog svog dolaska naveli učenje i izradu seminarskog ili diplomskog rada te posudbu i vraćanje građe. Zanimljivo je da je određeni broj ispitanih studenata i tada slobodno vrijeme između predavanja provodio u knjižnici opuštajući se i čitajući (Petr 2000). Što se, pak, tiče zadovoljstva knjižničnim uslugama, rezultati ranijih istraživanja pokazali su da je razina zadovoljstva studenata diplomskih studija relativno visoka (srednja ocjena 4,03) (Petr Balog i Plaščak 2012) te da ispitanici studenti knjižnicu smatraju važnom za svoj osobni, stručni i akademski razvoj (srednja ocjena 4,26). Ispitanicima su bili najvažniji sljedeći aspekti knjižničnih usluga: susretljivost i ljubaznost osoblja, kompetencije i stručnost osoblja, brzina dobivanja usluge, internet te čitaonice za tihi i skupni rad. Kao osnovne razloge nezadovoljstva ispitanici su u tim istraživanjima navodili nedovoljan broj primjeraka knjižnične građe (Petr 2000, Petr Balog i Plaščak 2012) i nekvalitetnu računalnu opremu (Petr Balog i Plaščak 2012).

4. Metodologija istraživanja

Cilj je istraživanja bio pridonijeti razumijevanju uloge visokoškolskih knjižnica u suvremenom akademskom okruženju i na odabranom primjeru Knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek ispitati stavove i iskustva studenata u odnosu na korištenje visokoškolske knjižnice. Istraživanjem se pritom pokušalo odgovoriti na sljedeća pitanja:

- Na koji način i koliko studenti koriste svoju visokoškolsku knjižnicu?
- Koji čimbenici utječu na studentsko korištenje visokoškolske knjižnice?
- Koliko su studenti zadovoljni knjižničnim prostorom i uslugama?
- Na koji se način postojeći knjižnični prostori i usluge mogu poboljšati kako bi bolje zadovoljili potrebe studenata?

Kako bi se dobili odgovori na navedena istraživačka pitanja te prikupili podaci koji bi i na praktičnoj razini olakšali i poboljšali planirani proces preuređenja postojećih knjižničnih prostora i uvođenja novih knjižničnih usluga, tijekom zimskog semestra ak. godine 2013./2014. na Filozofskom fakultetu Osijek (FFOS) provedeno je opsežno istraživanje među preddiplomskim (Faletar Tanacković, Badurina i Petr Balog 2016) i diplomskim studentima, koje je uključivalo kvantitativne (upitnik) i kvalitativne metode (promatranje svih korisničkih prostora u knjižnici) (Faletar Tanacković, Lacović i Gašo 2014). U ovom će se radu predstaviti kvantitativni rezultati koji se odnose na diplomatske studente. U upitniku se, u čijoj je izradi sudjelovala i voditeljica Knjižnice, nalazilo 28 pitanja (25 zatvorenih i 3 otvorena) koji se mogu podijeliti u sljedeće skupine:

- profil ispitanika (npr. spol, akademski uspjeh, godina studija, pristup učenju, mjesto stanovanja)
- percepcija knjižničnih prostora i usluga (fizičkih i virtualnih)
- korištenje knjižničnih prostora i usluga (npr. učestalost korištenja knjižnice, korištene usluge itd.)

Upitnik je bio anonimn i studenti su ga ispunjavali uz dopuštenje predmetnih nastavnika na nastavi. Kvantitativni su podaci obrađeni pomoću programa za statističku analizu SPSS, a otvorena su pitanja kodirana i analizirana ručno. U analizi rezultata koristila se deskriptivna statistika, krostabulacija (s χ^2 testom) te neparametrijski (Kruskal–Wallis) i parametrijski testovi (ANOVA i t-test).

5. Rezultati istraživanja

Opći podaci o ispitanicima

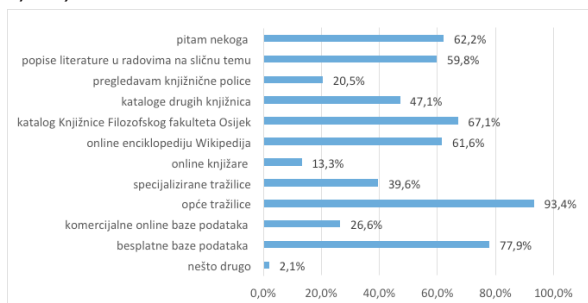
Od ukupno 588 diplomskih studenata upisanih na FFOS ak. godine 2013./2014. u istraživanju je s valjano ispunjenim upitnicima sudjelovao 331 ispitanik (odaziv 56,3%), i to 284 studentice (85,8%) i 47 studenata (14,2%). Budući da na FFOS-u u značajnoj mjeri prevladava ženska populacija (75% : 25%), može se reći da su u odnosu na spol ispitanici do određene mjere reprezentativni za cjelokupnu studentsku populaciju. U odnosu na godinu studija nešto je više bilo studenata prve (163, 50,5%) nego druge godine (145, 44,9%). Najmanje je bio apsolventata (15, 4,6%). I ti podaci odgovaraju ukupnoj distribuciji studenata na Fakultetu u odnosu na godinu studija. S obzirom na prosjek ocjena najviše je iznadprosječno dobrih studenata (212, 64,4%) s prosjekom ocjena između 3,5 i 4,4 te izvrsnih s prosjekom ocjena između 4,5 i 5,0 (77, 23,4%). Svega je 40 (12,2%) ispitanika akademski ispodprosječno uspješno, s prosjekom ocjena ispod 3,4. Većina ispitanika stanuje u Osijeku (256, 77,8%), a tek manji dio (73, 22,2%) stanuje izvan mjesta studiranja, odnosno u prigradskim mjestima te svakodnevno putuje na predavanja. Kako bismo, pak, dobili bolju sliku o svakodnevnim obvezama studenata, u sljedećem nas je pitanju zanimalo imaju li ispitanici studenti i neke druge obveze osim studija. Iako polovica ispitanika (166, 50,3%) navodi isključivo studij, gotovo je trećina (104, 31,5%) odgovorila da uz studij povremeno i radi. Manji broj ispitanika naznačio je da uz studij radi svakodnevno (60, 18,2%). S obzirom na korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) gotovo su svi ispitanici naveli da imaju pristup internetu od kuće (307, 93,3%), da koriste društvene mreže poput *Facebooka*, *Twittera*, *Instagrama* (296, 90%) i e-poštu (272, 82,7%). Velik broj ispitanika posjeduje prijenosno računalo (261, 79,3%) i u nešto manjoj i pametni telefon (201, 61,1%). Tablete i e-čitače posjeduje relativno mali broj ispitanika (41, 12,4% odnosno 17, 5,1%). Omiljeni je način učenja studenata diplomskih studija samostalno učenje (289, 88,4%), dok ih manji broj voli učiti u timu s jednom osobom (30, 9,2%) ili u skupini s više osoba (8, 2,5%). Zanimljivo je da najviše ispitanika (249, 75,9%) uči za ispit neposredno prije samog ispita ili piše seminar „noć prije“ (tzv. kampanjsko učenje), a tek manji dio (79, 24,1%) uči redovno tijekom semestra. Ispitanici u većoj mjeri vole učiti u poslijepodnevnom satima (169, 51,1%) i noću (149, 45%). Oko trećine ih navodi da preferiraju učiti prijepodne (116, 35,1%), odnosno rano ujutro (92, 27,8%). Ispitanici najčešće uče kod kuće (312, 94,3%). U visokoškolskoj knjižnici uči oko trećine ispitanika studenata (121, 35,6%). Zanimljivo je da dio ispitanika uči i kod prijatelja (60, 18,3%), na putu od kuće do Fakulteta (60, 18,3%), u kafiću (57, 17,2%), u Sveučilišnoj knjižnici (25, 7,6%) te na nekim drugim mjestima poput hodnika Fakulteta, kantine, na poslu (11, 3,2%) (Tablica 1).

Tablica 1. Opći podaci o ispitanicima

	N	%
Spol		
Ženski	284	85,8
Muški	47	14,2
Godina studija		
1	163	50,5
2	145	44,9
Apsolventi	15	4,6
Prosjek ocjena		
4,5-5	77	23,4
3,5-4,4	212	64,4
ispod 3,4	40	12,2
Mjesto stanovanja		
u mjestu studiranja	256	77,8
izvan mjesta studiranja	73	22,2
Obveze za vrijeme studija		
studij	166	50,3
studij i povremeni rad	104	31,5
studij i svakodnevni rad	60	18,2
Korištenje IKT		
priступ internetu kod kuće	307	93,3
društvene mreže (FB, Twitter)	296	90
e-pošta	272	82,7
vlastito prijenosno računalo	261	79,3
pametni telefon	201	61,6
tablet	41	12,4
e-čitač	17	5,1
Način učenja		
samostalno	289	88,4
u timu s jednom osobom	30	9,2
u skupini s više osoba	8	2,5
Priступ učenju		
redovito	249	75,9
kampanjski	79	24,1
Vrijeme učenja		
ujutro	92	27,8
prijepodne	116	35,1
poslijepodne	169	51,1
noću	149	45
Mjesto učenja		

kod kuće	312	94,3
u visokoškolskoj knjižnici	121	35,6
kod prijatelja	60	18,3
na putu od kuće do Fakulteta	60	18,3
u kafiću	57	17,2
u Sveučilišnoj knjižnici	25	7,6
negdje drugdje	11	3,2

Kako bi se, pak, dobila cjelovitija slika o studentskom ponašanju u procesu traženja akademskih informacija i kako bi se studenti uveli u narednu cjelinu u upitniku, u posljednjem su pitanju ovog dijela ispitanici trebali navesti koje sve izvore konzultiraju kada trebaju literaturu za seminare, zadaće i sl. Očekivano, studenti najčešće u potragu za potrebnim izvorima kreću na internetu (Slika 1). Najveći ih broj pritom koristi *Google* (309, 93,4 %) i besplatne *online* baze podataka kao što je *Hrčak* (258, 78%). Podjednak broj pretražuje katalog FFOS-knjižnice (222, 67,1%), konzultira profesora, knjižničara ili kolegu (206, 62,2%) i pregledava popise literature u radovima na sličnu temu (198, 59,8%). Gotovo polovica ispitanika pregledava kataloge drugih knjižnica (156, 47,1%). *Online* baze podataka (bibliografske ili s cjelovitim tekstovima) koristi tek oko četvrtine studenata (88, 26,6%), a knjižnične police samostalno pregledava tek svaki peti ispitanik (68, 20,5%).

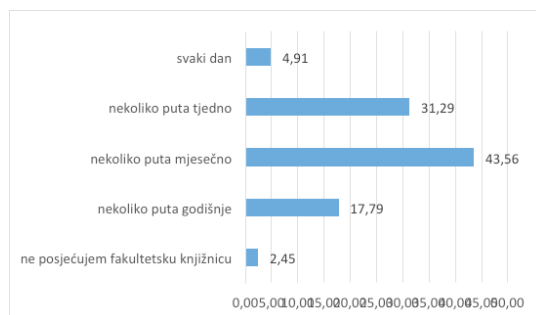

Slika 1. Korišteni izvori kod pisanja ocjenskih radova

Korištenje knjižnice

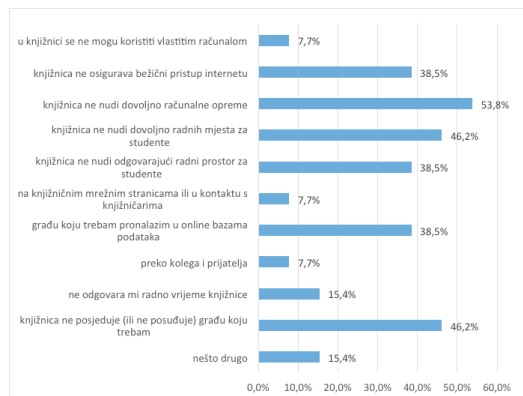
U prvom su pitanju ovog dijela upitnika studenti trebali navesti koliko često koriste svoju visokoškolsku knjižnicu. Najveći broj ispitanika knjižnicu koristi redovito: nekoliko puta mjesečno (142, 43,6%) ili nekoliko puta tjedno (102, 31,3%). Tek vrlo mali broj ispitanika (8, 2,5%) knjižnicu uopće ne koristi (Slika 2). Statistički značajna razlika utvrđena je za spol ($\chi^2=11,069$, $p=0,001$) i pristup učenju ($\chi^2=4,697$, $p=0,026$): knjižnicu češće koriste ženske ispitanice i ispitanici koji uče redovito. Iako knjižnicu nešto češće koriste studenti putnici, odnosno oni koji svakodnevno putuju na Fakultet od studenata koji stanuju u Osijeku, statistički značajna razlika nije utvrđena. Također, iako knjižnicu češće koriste

studenti koji osim studija nemaju nikakvih radnih obveza od studenata koji redovito ili povremeno rade, statistički značajna razlika nije utvrđena.

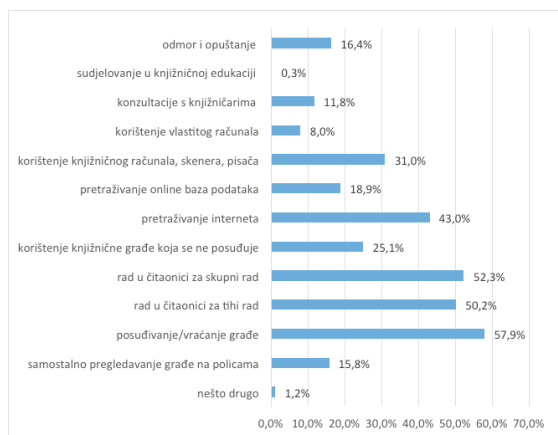
Slika 2. Učestalost posjećivanja knjižnice

Ispitanici koji su negativno odgovorili na ovo pitanje kao razloge neposjećivanja svoje visokoškolske knjižnice navodili su najčešće sljedeće: knjižnica ne nudi dovoljno računalne opreme (7, 53,9%), knjižnica ne posjeduje (ili ne posuđuje) građu koju trebaju (6, 46,2%), knjižnica nema dovoljno radnih mjesta (6, 46,2%), knjižnica ne osigurava bežični pristup internetu (5, 38,5%) te knjižnica ne nudi odgovarajući radni prostor (5, 38,5%). Sve su ostale vrijednosti prikazane na Slici 3. Rubno statistički značajna razlika utvrđena je za izjavu „građu koju trebam pronalazim u *online* bazama podataka” u odnosu na godinu studija ($\chi^2=3,611$, $p=0,057$) i akademski uspjeh ispitanika ($\chi^2=5,966$, $p=0,051$). Naime studenti na višim godinama studija (druga godina i absolventi) u puno su većoj mjeri odabirali tu izjavu (55,6%) od studenata s prve godine (0%). Također, tu su izjavu češće odabirali akademski uspješniji studenti. Što su studenti akademski uspješniji, to češće do potrebne građe dolaze u *online* bazama podataka: ispodprosječni studenti 0%, prosječni 33,1%, iznadprosječni 80%. Iako su studenti koji osim studija povremeno i stalno rade (28,6%) češće odabirali izjavu „ne odgovara mi radno vrijeme knjižnice” od studenata koji imaju samo studijske obaveze (0%), statistički značajna razlika nije utvrđena ($\chi^2=1,714$, $p=0,190$).

Slika 3. Razlozi neposjećivanja knjižnice

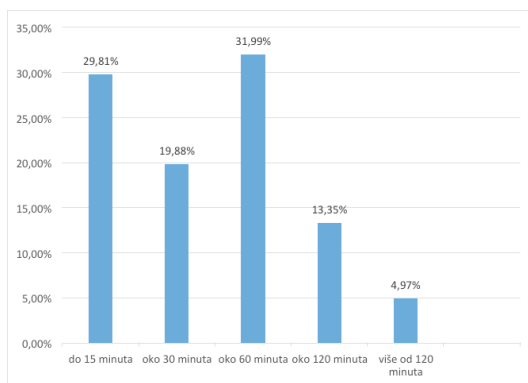
Kako bi se dobio bolji uvid u to što studenti rade u ispitanoj visokoškolskoj knjižnici i koliko u njoj provode vremena, upotrijebljena je metoda kritičnog događaja. Ispitanici su naime zamoljeni da se prisjete svog posljednjeg posjeta knjižnici te da navedu koliko su se vremena tamo zadržali i opišu što su tom prilikom radili. Kao što se iz Slike 4 može iščitati, tijekom svog posljednjeg posjeta knjižnici ispitanici su u najvećoj mjeri vraćali ili posuđivali knjižničnu građu (187, 57,9%). Nešto malo manje studenata učilo je u čitaonici za skupni rad (169, 52,3%), odnosno u čitaonici za tihi rad (162, 50,2%). Ovdje valja istaknuti da je u uvodnom dijelu upitnika pojašnjeno da se termin „učenje“ u upitniku koristi u širem smislu te podrazumijeva sve oblike rada za potrebe studija (učenje za ispite, pisanje seminarskih radova, izrada raznih zadataka za potrebe nastave itd.). Knjižničnu informatičku opremu poput računala i skenera koristilo je oko trećine ispitanika (100, 3%), a vlastito računalo svega 26 (8,1%) ispitanika. Znatno je više ispitanika pretraživalo internet (139, 43%) nego *online* baze podataka (61, 18,9%). Zanimljivo je da su se 53 ispitanika tijekom zadnjeg posjeta knjižnici odmarali i tamo provodili slobodno vrijeme između predavanja (16,4%), a 38 (11,8%) ih je tom prilikom konzultiralo knjižničare i tražilo od njih pomoć pri pronalaženju literature, organizacije međuknjižnične posudbe, korištenju opreme i slično.

Slika 4. Aktivnosti u visokoškolskoj knjižnici prilikom posljednje posjete

Što se, pak, tiče vremena provedenog u knjižnici tijekom posljednjeg posjeta, rezultati pokazuju da se najveći broj ispitanika u knjižnici zadržao oko 60 minuta (Slika 5) iako je značajan broj boravio svega nekoliko minuta (96, 29,8%). To su vjerojatno ispitanici koji su posuđivali/vraćali građu. Zanimljivo je da je samo 16 (5%) ispitanika u knjižnici prilikom zadnjeg posjeta provelo više od 120 minuta.

Ispitanicima je potom postavljeno otvoreno pitanje o omiljenom mjestu, odnosno prostoru za učenje u njihovoj visokoškolskoj knjižnici i zašto. Rezultati pokazuju da ispitanici u najvećoj mjeri preferiraju čitaonicu za tihi rad zato što je tamo tiho, mogu se lakše koncentrirati jer vlada „mirna i poticajna atmosfera“.

Slika 5. Vrijeme zadržavanja u visokoškolskoj knjižnici prilikom posljednjeg posjeta

Nešto manje ispitanika navelo je da je njihovo omiljeno mjesto za učenje u knjižnici čitaonica za skupni rad jer primjerice u njoj mogu učiti naglas, družiti se s kolegama u pauzama između predavanja te „na brzinu pregledati literaturu kada trebaju pripremati zajednički seminar/projekt koji zahtijeva raspravu i razmjenu ideja“ i slično. Jedan manji dio ispitanika naveo je da ne uči u knjižnici.

Ispitanicima su na kraju ovog dijela upitnika postavljena još dva pitanja o fizičkim prostorima (vrsta i veličina prostora, broj radnih mjesta, oprema i sl.) njihove visokoškolske knjižnice. S jedne strane studenti su trebali navesti koliko im je fizički prostor njihove visokoškolske knjižnice važan za učenje i uspješno studiranje na skali od 1 do 5 (pri čemu je 1 – uopće nije važan, 3 – nije ni važan ni nevažan, 5 – jako je važan). Više od polovice ispitanika fizički prostor visokoškolske knjižnice smatra važnim za učenje i uspješno studiranje (204, 61,8%), a tek nešto više od 10% nevažnim (50, 14,6%) (Tablica 2). Srednja vrijednost ocjena iznosi 3,68. Iako statistički značajna razlika nije utvrđena, fizički prostor knjižnice važniji je ženskim ispitanicima (srednja ocjena 3,71) nego muškim (srednja ocjena 3,49), studentima koji žive izvan Osijeka (srednja ocjena 3,74) nego onima koji stanuju u mjestu studiranja (srednja ocjena 3,65) te studentima prve (srednja ocjena 3,70) nego druge godine studija i apsolventima (srednja ocjena 3,63).

Tablica 2. Važnost knjižničnih fizičkih prostora

Važnost knjižničnih prostora	N (%)
uopće nije važan	23(7%)
nije važan	25(7,6%)
ni važan ni nevažan	78(23,6%)
važan	113(34,2%)
jako je važan	91(27,6%)

S druge strane ispitanici su trebali navesti koliko dobro fizički prostor njihove visokoškolske knjižnice zadovoljava njihove potrebe na skali od 1 do 5 (pri čemu je 1 – uopće ne zadovoljava, 3 – niti zadovoljava niti ne zadovoljava, 5 – u cijelosti zadovoljava). Iako je najviše ispitanika (140, 43,5%) odabralo brojku 3 što označuje neutralan stav, nešto je više ispitanika čije potrebe fizički prostor knjižnice ne zadovoljava (116, 4%) nego onih čije zadovoljava (66, 20,5%) (Tablica 3). Srednja vrijednost ocjena iznosi 2,79. Statistički značajna razlika utvrđena je u odnosu na spol ($t=4,315$, $p=0,039$), godinu studija ($t=8,388$, $p=0,004$) i akademski uspjeh ispitanika ($t=3,556$, $p=0,030$). Svoje su zadovoljstvo fizičkim prostorom knjižnice pozitivnije ocijenili muški ispitanici (srednja ocjena 3,04) od ženskih (srednja ocjena 2,75), studenti prve godine (srednja ocjena 2,92) od studenata na višim godinama studija (srednja ocjena 2,63) te akademski ispodprosječno uspješni studenti (srednja ocjena 3,04) od iznadprosječno uspješnih studenata (srednja ocjena 2,74).

Tablica 3. Zadovoljstvo knjižničnim prostorom

Zadovoljstvo knjižničnim prostorom	N (%)
uopće ne zadovoljava	23(7,1%)
ne zadovoljava	93(28,9%)
niti zadovoljava niti ne zadovoljava	140(43,5%)
zadovoljava	60(18,6%)
u cijelosti zadovoljava	6(1,9%)

Ukoliko se, pak, usporede srednje vrijednosti ocjena za ta dva pitanja, moguće je uočiti značajan nesrazmjer između studentske percepcije važnosti fizičkih knjižničnih prostora (srednja vrijednost 3,68) i njihova zadovoljstva tim prostorima (srednja vrijednost 2,79). Naime dok više od polovice ispitanika (61,8%) smatra knjižnične prostore važnim čimbenikom u kontekstu uspješnog učenja i studiranja, tek oko petine (20,5%) ih je zadovoljno fizičkim prostorom svoje visokoškolske knjižnice.

Virtualne knjižnične usluge

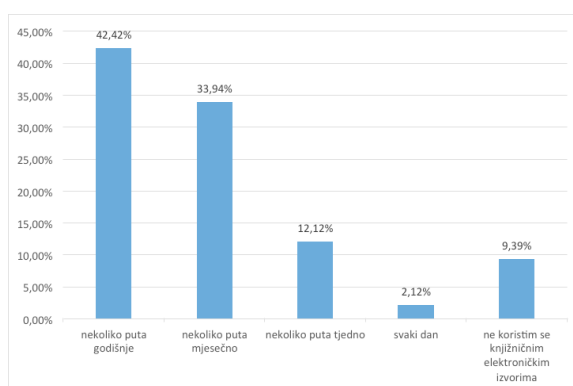
U prvom su pitanju ovog dijela upitnika ispitanici trebali navesti koliko su im za uspješno učenje i studiranje važni elektronički izvori (npr. *online* baze podataka) kojima pristup osigurava njihova visokoškolska knjižnica na skali od 1 do 5 (1 – uopće nisu važni, 3 – ni važni ni nevažni, 5 – jako su važni). Najviše je ispitanika (236, 71,5%) navelo da su elektronički izvori važni za njihovo uspješno učenje i studiranje. Svega 30 (9,1%) ispitanika ističe da im ti izvori nisu važni (Tablica 4). Srednja vrijednost ocjena iznosi 4,02. Statistički značajna razlika utvrđena je u odnosu na spol ($t=4,872$, $p=0,028$) i pristup učenju ($t=7,263$, $p=0,007$). Pozitivnije su ocjene davale ženske ispitanice (srednja ocjena 4,07) od muških (srednja ocjena 3,70) te ispitanici koji uče redovito (srednja ocjena 4,30) od onih koji preferiraju kampanjsko učenje (srednja ocjena 3,94). Iako statistički značajna

razlika nije utvrđena ($t=0,537$, $p=0,585$), akademski iznadprosječno uspješni studenti daju nešto pozitivnije ocjene (srednja ocjena 4,07) od onih prosječnih (srednja ocjena 4,03) i ispodprosječnih (srednja ocjena 3,90),

Tablica 4. Važnost elektroničkih izvora

Važnost elektroničkih izvora	N (%)
uopće nisu važni	9(2,7%)
nisu važni	21(6,4 %)
ni važni ni nevažni	64(19,4 %)
važni	98(29,7%)
jako važni	138(41,8%)

Zanimalo nas je potom koliko se ispitanici uistinu koriste elektroničkim izvorima kao što su primjerice *online* baze podataka s cjelovitim tekstom ili bibliografske baze podataka kojima pristup osigurava njihova visokoškolska knjižnica. Kao što se iz Slike 6 može iščitati, elektronički se knjižnični izvori koriste relativno rijetko: skoro 10% ispitanika ih ne koristi nikada, a gotovo polovica ih koristi svega nekoliko puta godišnje. Statistički značajna razlika utvrđena je za godinu studija ($\chi^2=5,585$, $p=0,018$), pri čemu se studenti prve godine češće koriste elektroničkim knjižničnim izvorima od onih na višim godinama studija te za pristup učenju ($\chi^2=10,295$, $p=0,001$) gdje se navedenim izvorima češće koriste ispitanici koji redovito uče od onih koji uče kampanjski. Rubna značajnost utvrđena je za spol ($\chi^2=3,721$, $p=0,054$): ženske ispitanice koriste elektroničke izvore češće od muških. Iako statistički značajna razlika nije utvrđena ($\chi^2=0,893$, $p=0,640$) u odnosu na akademski uspjeh, akademski ispodprosječno uspješni studenti koriste se elektroničkim izvorima rjeđe od akademski uspješnijih studenata.

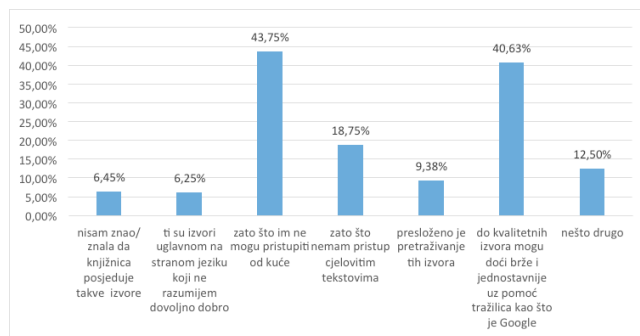

Slika 6. Učestalost korištenja knjižničnih elektroničkih izvora

Zanimljivo je ovdje istaknuti da su ispitanici općenito skloniji korištenju tiskanih izvora. Naime na kraju ovog dijela upitnika, posvećenog elektroničkim

knjižničnim izvorima, ispitanicima je postavljeno sljedeće pitanje: „Ukoliko knjižnica posjeduje građu koja Vam je potrebna u tiskanom i u elektroničkom obliku, koju radije odabirete?“. Rezultati pokazuju da ispitanici u takvoj situaciji u značajnijoj mjeri više preferiraju tiskanu (242, 73,8%) nego elektroničku građu (86, 26,2%). Kod ovog pitanja nisu utvrđene nikakve statistički značajne razlike.

Oni ispitanici koji su naveli da ne koriste knjižnične elektroničke izvore bili su potom zamoljeni da naznače glavne razloge zbog kojih ih ne koriste. Najčešći su odgovori bili nemogućnost pristupa tim izvorima od kuće (14, 43,8%) te pronalaženje jednako kvalitetnih izvora uz pomoć općih tražilica kao što je *Google* (13, 40,6%). Manji dio ih ističe da *online* baze podataka ne koriste zato što u njima nemaju pristup cjelovitim tekstovima (6, 18,8%) ili zato što im je pretraživanje tih izvora suviše složeno (3, 9,4%). Svega dva ispitanika (6,5%) izjavljuju da nisu znali da knjižnica posjeduje takve izvore (Slika 7). Statistički značajna razlika utvrđena je jedino za izjavu „presloženo je pretraživanje tih izvora“ u odnosu na pristup učenju ($\chi^2=3,977$, $p=0,046$), pri čemu su tu izjavu češće označili studenti koji uče redovito (50%) od onih koji uče kampanjski (6,9%). Budući da studenti koji redovito uče češće i koriste *online* baze podataka, može se pretpostaviti da se oni upravo iz tog razloga češće i susreću s problemima te da su oni svjesni da za maksimalnu iskoristivost tih izvora treba koristiti i zahtjevnije, napredne mogućnosti pretraživanja s kojima studenti koji se *online* bazama rjeđe koriste opće nisu ni upoznati.

Slika 7. Razlozi nekoristenja knjižničnih elektroničkih izvora

Na kraju su ispitanici bili zamoljeni da procijene važnost različitih elemenata u njihovoj visokoškolskoj knjižnici koji su se odnosili na prostor i usluge na skali od 1 do 5 (1 – uopće nisu važni, 3 – ni važni ni nevažni, 5 – jako su važni): prostor za tihi rad, prostor za grupni rad, prostor za odmor, fleksibilan knjižnični namještaj, poticajan ambijent i atmosfera, računalna oprema, bežični internet, dostupnost knjižničnog osoblja, radno vrijeme itd. Ispitanici su najvišim ocjenama ocjenjivali upravo one usluge koje najčešće i koriste: posudba knjižnične građe (srednja ocjena 4,77) i kvalitetna knjižnična računala (srednja ocjena 4,64). Ispitani su

studenti kao iznimno važne elemente knjižničnih usluga istaknuli i odgovarajuće radno vrijeme knjižnice (srednja ocjena 4,64) te dostupno i pristupačno osoblje u knjižnici (srednja ocjena 4,61). Ispitanici su, nadalje, nešto pozitivnije ocijenili važnost tiskane građe (srednja ocjena 4,52) od one elektroničke (srednja ocjena 4,11) te prostor za tihi rad (srednja ocjena 4,38) od prostora za skupno učenje (srednja ocjena 4,33). Zanimljivo je također da su ispitanicima najmanje važne sljedeće dvije usluge: mogućnost samostalnog pregledavanja knjižnične građe na policama (srednja ocjena 3,73) i mogućnost *online* komuniciranja s knjižničarima (srednja ocjena 3,31). Statistički značajne razlike utvrđene su u najvećoj mjeri u odnosu na spol: žene su u pravilu pozitivnije ocjenjivale sve izjave (Tablica 5). U nešto manjoj mjeri statistički značajne razlike utvrđene su i u odnosu na pristup učenju, radne obveze te mjesto stanovanja. U odnosu na radne obveze ispitanici koji uz studij rade pozitivnije su ocijenili izjavu „pristup knjižničnom katalogu izvan knjižnice” ($t=3,895$, $p=0,049$), a ispitanici koji pored studija nemaju drugih obaveza pozitivnije su ocijenili izjavu „fizička blizina knjižnice” ($t=4,884$, $p=0,028$). Studenti koji redovito uče pozitivnije su ocjenjivali sljedeće izjave: „fizička blizina knjižnice” ($t=8,090$, $p=0,005$), „tiskana knjižnična građa” ($t=4,973$, $p=0,026$) i „elektronička knjižnična građa” ($t=5,535$, $p=0,019$). Ispitanici koji stanuju izvan mjesta studiranja davali su više ocjene za sljedeće izjave: „fizička blizina knjižnice” ($t=4,070$, $p=0,044$), „odgovarajući prostor za tihi rad” ($t=10,479$, $p=0,001$) te „odgovarajuće radno vrijeme knjižnice” ($t=5,070$, $p=0,025$).

Tablica 5. Važnost knjižničnih prostora i usluga za uspješno učenje

Knjižnične usluge i prostori	Ž	M	t(p)
Mogućnost posudbe knjižnične građe	4,80	4,70	1,187(0,277)
Kvalitetna knjižnična računala (s odgovarajućim programima i priključkom na internet)	4,73	4,35	12,004(0,001*)
Odgovarajuće radno vrijeme knjižnice	4,65	4,57	0,524(0,470)
Dostupno i pristupačno osoblje u knjižnici	4,65	4,38	6,315(0,012*)
Tiskana knjižnična građa	4,57	4,22	9,560(0,002*)
Brzina pružanja usluge	4,52	4,21	6,980(0,009*)
Mogućnost korištenja građe u knjižnici	4,51	4,30	2,593(0,108)
Fizička blizina knjižnice (lokacija u istoj zgradi gdje se održavaju i predavanja)	4,46	4,26	2,053(0,153)
Pristup knjižničnom katalogu izvan knjižnice	4,44	4,21	3,032(0,083)
Ugodan i poticajan prostor i ambijent za rad u knjižnici	4,44	4,23	2,954(0,087)
Odgovarajući prostor za tihi rad (samostalno učenje)	4,42	4,17	2,357(0,126)

Mogućnost korištenja vlastitog računala i bežičnog interneta	4,45	3,89	13,257(0,000*)
Mogućnost ispisivanja i kopiranja materijala u knjižnici	4,38	4,21	1,149(0,284)
Odgovarajući prostor za skupno, suradničko i interaktivno učenje	4,39	3,96	8,667(0,003*)
Elektronička knjižnična građa (<i>online</i> baze podataka)	4,17	3,74	7,879(0,005*)
Udoban i ergonomski namještaj čiji je razmještaj moguće prilagođavati	4,05	3,91	0,814(0,367)
Neformalni prostor za rad i/ili opuštanje u kojem je dopušteno razgovarati, konzumirati piće i hranu i sl.	4,01	3,64	4,955(0,027*)
Mogućnost samostalnog pregledavanja knjižnične građe na policama	3,91	3,89	0,015(0,902)
Mogućnost <i>online</i> komuniciranja s knjižničarima (e-pošta, <i>chat</i> , <i>Facebook</i> itd.)	3,32	3,30	0,010(0,920)

U posljednja su dva (otvorena) pitanja ispitanici imali mogućnost dati svoje prijedloge za poboljšanje fizičkog knjižničkog prostora i opreme (organizacija građe i prostora, količina i vrsta radnih mjesta, namještaj, oprema) i elektroničkih knjižničkih usluga. Najveći broj ispitanika predlaže nabavu dodatnih računala i računalne opreme (skenera, printera, stroja za kopiranje) te uvođenje bežičnog interneta.

„Mogućnost kopiranja i printanja materijala u knjižnici!!!!“

„Potrebno je uvesti bežični internet (Wi Fi) jer mnogi studenti imaju vlastitu opremu, a treba i osigurati nova računala budući da manje od polovice računala u prostoru knjižnice radi.“

Gotovo jednak broj ispitanika smatra da bi se knjižnica trebala proširiti i to prvenstveno u odnosu na čitaonicu za skupni rad jer je postojeći prostor namijenjen interaktivnom učenju nedostatan.

„Potreban je deset puta veći prostor u kojemu bi prije svega bilo dovoljno mjesta za istovremeni rad više grupa studenata, a da se pri tome međusobno ne ometaju.“

Nadalje, značajan dio ispitanika smatra da bi trebalo nabaviti veći broj primjeraka ispitne literature, produljiti radno vrijeme te osigurati u knjižnici prostor opremljen udobnim namještajem, a u kojem bi studenti mogli predahnuti između predavanja, razgovarati na telefon ili s drugim studentima te konzumirati hranu i piće.

„Smatram da bi se rad knjižnice mogao poboljšati tako da se nabavi nešto veći broj primjeraka knjiga koje se rade za nastavu (i obavezna su lektira ili ispitna literatura), a od kojih postoji npr. samo jedan jedini primjerak u knjižnici...“

„Potreban je veći prostor, više sjedećih mjesta. I garderoba...”

„Moderniji, suvremeniji, funkcionalniji prostor... da se ima ugođaj dnevne sobe.”

„Namjestiti udoban kutak za opuštanje uz knjigu... gdje bi bilo dopušteno jesti i piti, telefonirati.”

„Opremiti knjižnicu kaučima ili foteljama za opuštanje između predavanja.”

„Knjižnica bi trebala osigurati jednu prostoriju koja bi se koristila za odmor studenata i koja bi bila opremljena udobnim namještajem, a studenti bi se u njoj mogli družiti.”

Manji dio ispitanika ističe potrebu za boljim osvjetljenjem radnih mjesta u knjižnici, izradom skupnog kataloga osječkih visokoškolskih knjižnica i uvođenjem *online* referentne usluge te osiguravanjem pristupa *online* bazama podataka s cjelovitim tekstovima i izvan knjižnice.

„Više zraka i svjetla.”

„Bolje radno vrijeme knjižnice zbog putnika. Udobnije stolice, bolje osvjetljenje.”

„Trebaju uvesti mogućnost komuniciranja s knjižničarima online, trebali bi biti aktivni na društvenim mrežama, uvesti uslugu Pitajte knjižničara ili bazu odgovorenih pitanja na upite za popis literature. Omogućiti pristup bazama koje Fakultet ima od kuće.”

6. Rasprava

Cilj je istraživanja bio ispitati kako studenti percipiraju i koriste fizičke i virtualne prostore i usluge visokoškolske knjižnice te identificirati čimbenike koji utječu na njihove stavove i iskustva. Na praktičnoj razini istraživanjem se pokušalo saznati na koji bi se način postojeći knjižnični prostor i usluge mogli poboljšati kako bi bolje zadovoljili studentske potrebe.

Korištenje knjižnice i učestalost posjećivanja knjižnice

Rezultati istraživanja pokazali su da najveći broj ispitanih studenata redovito koristi svoju visokoškolsku knjižnicu (nekoliko puta mjesečno ili tjedno) te da ih više od polovice fizičku knjižnicu (prostor i usluge) smatra važnom za uspješno učenje i studiranje, što su potvrdila i prethodno provedena istraživanja (Brennan Croft 2005, Demas 2005, Beard i Dale 2010, Kinsley i sur. 2015) čiji su rezultati također pokazali da studenti sve više vremena provode u prostoru knjižnice, kao i prethodno provedeno istraživanje u knjižnici Filozofskog fakulteta (Petr Balog i Plašćak 2012) u kojem su studenti naglasili ulogu koju knjižnica ima u njihovu stručnom, akademskom i osobnom razvoju.

Aktivnosti prilikom posjete knjižnici

Budući da većina ispitanih studenata uči kampanjski (75,9%) i preferira učiti samostalno (88,4%), kod kuće (94,3%) te u poslijepodnevnim satima i noću (51,1% odnosno 45%), ne iznenađuje podatak da su studenti kao primarni razlog svog posljednjeg posjeta knjižnici naveli posudbu ili vraćanje knjižnične građe (57,9%). Značajan je broj ispitanika ipak uz posudbu/vraćanje građe u knjižnici obavljao i druge aktivnosti kao što su učenje u čitaonici za skupni rad (52,3%), učenje u čitaonici za tihi rad (50,2%), pretraživanje interneta (43%) i korištenje knjižnične računalne opreme (31%). Vrlo mali udio ispitanika u knjižnici se odmarao (16,4%) ili konzultirao knjižničara (11,8%). Gotovo su sve navike korištenja knjižnice identificirane ovim istraživanjem u skladu s rezultatima prijašnjih istraživanja – budući da većinom uče poslijepodne ili navečer, čak 85% studenata knjižnicu posjećuje upravo u večernjim satima (Yoo-Lee, Heon Lee i Velez 2013); većina ih preferira učiti samostalno u prostorima za tihi rad (Ivić, Borić i Marinković 2011, Beard i Bawden 2012, Kinsley i sur. 2015). Također, kao i ovo, i prethodna su istraživanja potvrdila činjenicu da studenti nemaju naviku konzultirati knjižničare, tj. da se tek 12,6% (Gardner i Eng 2005), odnosno 15% studenata (Beard i Bawden 2012) tijekom rada u knjižnici oslanja na pomoć knjižničara. S druge strane istraživanje koje je u knjižnici provedeno 2000. godine (Petr) pokazalo je da su studenti prostor knjižnice tada koristili i za opuštanje i odmor te da su se rado oslanjali na pomoć knjižničnog osoblja pri pronalaženju literature. Jedno od objašnjenja moguće je potražiti u činjenici da se studenti danas većinom oslanjaju na mrežne i elektroničke izvore informacija (Hasenay i Mokriš 2007-2008, Petrić 2013, Salatić 2013) te da u radu često koriste suradnički pristup (komunikacija i suradnja s drugim studentima) i društvene medije kao izvor pomoći i savjeta (Gardner i Eng 2005, Kinsley i sur. 2015), što onda smanjuje njihove upite prema knjižničnom osoblju.

Važnost knjižničnih fizičkih prostora

Oni studenti koji uče u knjižnici u najvećoj su mjeri navodili da im je omiljeni prostor u knjižnici čitaonica za tihi rad zato što tamo vlada mirna i poticajna atmosfera te se mogu lako koncentrirati. No budući da često dobivaju zadatke koje moraju izraditi u suradnji s drugim kolegama, značajan broj ispitanika preferira čitaonicu za skupni rad u kojoj je moguće glasno raspravljati i razmjenjivati mišljenja. Zanimljivo je kako dio ispitanika odlazi u čitaonicu za skupni rad u pauzama između predavanja i radi druženja s kolegama. Slične su korisničke navike potvrđene i u gotovo svim prethodno provedenim istraživanjima u kojima rezultati ukazuju na važnost postojanja prostora za tihi rad i učenje, posebice kada su u pitanju studenti diplomskih i poslijediplomskih studija koji takve prostore smatraju važnima ili vrlo važnima za svoj rad (Beard i Bawden 2012, Kinsley i sur. 2015). Također, kao i ispitanici ovog istraživanja, ispitanici drugih istraživanja (Demas 2005, Forest i Hinchliffe 2005, Edwards 2007, Allen i sur. 2010, Watson 2011, Beard i Bawden 2012, Petr Balog i Plaščak 2012, Yoo Lee,

Heon Lee i Velez 2013) ističu važnost planiranja prostora za grupni i suradnički rad koji često zahtijeva kombinaciju različitih modela i pristupa učenju i radu.

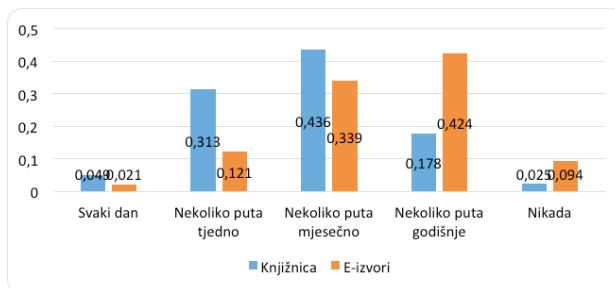
Razlozi neposjećivanja i nekorištenja knjižnice

Oni studenti koji su izjavili da ne koriste svoju visokoškolsku knjižnicu kao tri osnovna razloga naveli su sljedeće: nedostatak računalne opreme, knjižnične građe i odgovarajućih radnih prostora. Općenito, rezultati istraživanja pokazali su da na korištenje knjižnice u najvećoj mjeri utječu spol i pristup učenju: i tradicionalne i elektroničke knjižnične usluge češće koriste ženski nego muški ispitanici te studenti koji uče redovito nego studenti koji njeguju kampanjski pristup učenju. Na taj je način dio rezultata ovog istraživanja potvrdio rezultate istraživanja autora Washington-Hoagland, Clogherty i Walters (2002) koji su također uočili da ženski ispitanici češće koriste prostor i usluge knjižnice od muških ispitanika iako je jedno novije istraživanje (Yoo Lee, Heon Lee i Velez 2013) pokazalo da ne postoji značajna razlika između ženskih i muških ispitanika kada je u pitanju korištenje knjižnice, već da ženski ispitanici imaju općenito pozitivniju percepciju knjižnice kao ugodnog akademskog okruženja.

Virtualne knjižnične usluge i važnost elektroničkih izvora

Iako preferiraju tiskanu građu (kada bi mogli birati 73,8% ispitanika bi izabralo tiskani izvor, a svega 26,2% elektronički) i češće koriste (fizički prostor) knjižnice nego što koriste knjižnične e-izvore (Slika 8), ispitanici su izjavili da su im za uspješno učenje važniji elektronički knjižnični izvori (srednja ocjena 4,02) od fizičkih knjižničnih prostora i usluga (srednja ocjena 3,68). Moguće je da su ispitanici davali visoku ocjenu e-izvorima budući da su smatrali da su to iznimno vrijedni i važni izvori općenito iako ih oni sami ne koriste češće od tradicionalnih knjižničnih usluga. Tomu u prilog govori i činjenica da su ispitanici kao najvažnije aspekte knjižničnih usluga za svoje uspješno učenje ocijenili upravo tradicionalne knjižnične usluge kao što su mogućnost posudbe knjižnične građe (srednja ocjena 4,77), kvalitetna knjižnična računala (srednja ocjena 4,64) i odgovarajuće radno vrijeme (srednja ocjena 4,64) (srednja ocjena 4,61). Nadalje, ispitanici su pozitivnije ocijenili važnost tiskane knjižnične građe (srednja ocjena 4,52) od one elektroničke (srednja ocjena 4,11) te dostupno i pristupačno osoblje u knjižnici (srednja ocjena 4,77) od mogućnosti *online* komuniciranja s knjižničarima (srednja ocjena 3,32). Slični su stavovi i prakse studenata primijećeni i u rezultatima prethodnih istraživanja. Naime iako važnijima smatraju elektroničke izvore i baze podataka, studenti češće posežu za tiskanom građom. Njih 80% koristi tiskane časopise, a njih 76% tiskane knjige, dok 48% studenata koristi e-časopise, odnosno 32% studenata koristi e-knjige (Washington-Hoagland, Clogherty i Walters, 2002). Također, oba su prethodno provedena istraživanja u knjižnici Filozofskog fakulteta (Petr 2000, Petr Balog i Plaščak 2012) pokazala da studenti cijene tradicionalne knjižnične usluge,

da dolaze u knjižnicu s ciljem posuđivanja (tiskane) knjižnične građe, učenja i korištenja računala te da rado komuniciraju s knjižničnim osobljem licem u lice. S druge strane, istraživanja koja su proveli Beard i Bawden (2012) i Lacović (2015) pokazuju kako su studenti skloniji koristiti e-časopise, no kada su u pitanju knjige, još uvijek češće posežu za tiskanim izdanjima, dok autori Hasenay i Mokriš (2007-2008), Petrić (2013) i Salatić (2013) ukazuju na važnost mrežnih stranica i virtualnih usluga koje olakšavaju komunikaciju, kao i na činjenicu da se studenti pri pronalaženju informacija često oslanjaju na mrežne izvore.

Slika 8. Usporedba korištenja knjižnice i e-izvora

Zadovoljstvo knjižničnim prostorom i uslugama

U odnosu na zadovoljstvo ispitanika knjižničnim prostorom i uslugama većina ispitanih studenata nema izražen stav. No s obzirom na postojeća prostorna ograničenja knjižnice u vrijeme provođenja istraživanja ne iznenađuje podatak da je gotovo trećina ispitanika naznačila da knjižnica ne zadovoljava njihove potrebe. Naime ukupno 1404 potencijalna korisnika (redovna studenta na preddiplomskoj i diplomskoj razini upisana na FFOS u vrijeme provođenja istraživanja) imala su na raspolaganju svega 92 radna mjesta te 24 računala, od kojih je veći dio bio neispravan i zastario. Također, zbog infrastrukturnih razloga studenti u knjižnici nisu mogli koristiti vlastita računala niti se priključivati na internet, a knjižnica je i fizički bila razjedinjena na dvije etaže i dva zasebna prostora. Razlike u studentskom zadovoljstvu knjižnicom povezane su u najznačajnijoj mjeri sa spolom, godinom studija i akademskim uspjehom ispitanika. Manje kritičan stav prema knjižnici, odnosno višu razinu

zadovoljstva knjižničnim prostorom i uslugama izražavali su muški ispitanici, ispitanici na nižim godinama studija te ispitanici koji su akademski neuspješniji. Slične izraze nezadovoljstva moguće je pronaći i u rezultatima prijašnjih istraživanja u knjižnici Filozofskog fakulteta (Petr 2000, Petr Balog i Plaščak 2012) i rezultatima istraživanja sveučilišnih knjižnica u Rijeci, Puli, Splitu i Zadru (Morić Filipović i Dragija-Ivanović 2012). Dok su studenti Filozofskog fakulteta Osijek bili nezadovoljni raznovrsnošću i brojem primjeraka građe te raspoloživom računalnom opremom i brzinom interneta, studenti u Rijeci, Splitu, Puli i Zadru ističu kako im smeta što im građa nije u potpunosti dostupna i što ne postoji dovoljan broj primjeraka građe. Ipak, za razliku od ovog istraživanja većina je

prijašnjih istraživanja ukazala na opće zadovoljstvo korisnika uslugama knjižnice (Washington-Hoagland, Clougherty i Walters 2002, Kayongo i Helm 2010, Morić Filipović i Dragija-Ivanović 2012, Yoo-Lee, Heon Lee i Velez 2013), što je i razumljivo jer navedene knjižnice i prostorno i infrastrukturno zadovoljavaju potrebe svojih korisnika.

Prijedlozi studenata za poboljšanje knjižničkog prostora i usluga

U odnosu na posljednje istraživačko pitanje koje je glasilo „Kako bi se postojeći knjižnični prostori i usluge mogli poboljšati da bolje zadovoljavaju potrebe studenata?“ prikupljeni su brojni i zanimljivi studentski prijedlozi. Ispitanici su u najvećoj mjeri predlagali nabavu većeg broja računala, uvođenje bežičnog interneta i mogućnost korištenja vlastitih računala. Istovremeno velik broj ispitanika naglasio je da je neophodno prostorno proširenje knjižnice, duže radno vrijeme te nabava većeg broja primjeraka ispitne literature. Predloženo je također i opremanje jedne knjižnične prostorije udobnim namještajem u kojem bi se studenti mogli neformalno družiti, odmarati, konzumirati hranu i piće te međusobno razgovarati. I ovdje je većina prethodno provedenih istraživanja (Petr 2000, Gardner i Eng 2005, Brenna Croft 2005, Demas 2005, Petr Balog i Plašćak 2012, Morić Filipović i Dragija-Ivanović 2012, Kinsley i sur. 2015) pokazala da se studentski prijedlozi uglavnom odnose na nabavu većeg broja računala i uvođenje bežičnog interneta, duže radno vrijeme, bolju dostupnost građe i nabavu većeg broja primjeraka građe te proširenje knjižnice i uređenje prostora kako za tihi i grupni rad tako i za neformalno druženje i konzumaciju osvježjenja.

7. Zaključak

Rezultati istraživanja provedenog u Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek pokazali su da visokoškolske knjižnice i dalje imaju bitnu ulogu u obrazovnom iskustvu današnjih diplomskih studenata budući da ispitani studenti relativno često i redovito koriste svoju visokoškolsku knjižnicu te da ju smatraju važnom za svoj akademski uspjeh. Zanimljivo je da na percepciju i korištenje knjižnice u najvećoj mjeri utječu spol, akademski uspjeh i pristup učenju (redovito ili kampanjsko).

Odnos ispitanika prema tiskanoj građi i tradicionalnim knjižničnim uslugama te elektroničkim izvorima i uslugama, čini se, još uvijek nije jasan i nedvosmislen. Naime s jedne strane rezultati istraživanja pokazuju da nove generacije studenata u suprotnosti s općim mišljenjem preferiraju tiskanu građu te da ipak u većoj mjeri pozitivnije ocjenjuju važnost tradicionalnih knjižničnih usluga kao što su posudba knjižnične građe i odgovarajuće vrijeme knjižnice od onih utemeljenih na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji poput korištenja vlastitog računala i bežičnog interneta (Tablica 4). S druge strane ispitanici nešto pozitivnije percipiraju važnost elektroničkih knjižničnih izvora

od onih tradicionalnih. Valja ovdje svakako istaknuti i to da su ispitanici svojim odgovorima posredno pokazali da elektronički knjižnični izvori i usluge nisu egzistencijalno ugrozili fizički knjižnični prostor budući da dio ispitanika eksplicitno navodi da bi visokoškolske knjižnice trebale imati ulogu „trećeg prostora”, odnosno služiti studentima kao ugodan i udoban prostor, dnevna soba za predah i opuštanje između predavanja, konzumaciju jela i pića te neformalno druženje s kolegama.

Dobiveni su rezultati poslužili kao podloga za promišljanje o poboljšanju postojećih knjižničnih usluga i prostora Knjižnice u kojoj je anketiranje studenata provedeno. Ovisno o financijskim, organizacijskim i prostornim ograničenjima, dio je studentskih prijedloga prihvaćen i primijenjen. Neke su sugestije već provedene u praksi, neke izmjene su u tijeku, a za neke se promjene knjižničari i dalje moraju boriti. Primjerice za knjižnicu nažalost nije osiguran prijeko potreban veći prostor, no tijekom ljeta 2015. godine knjižnični je fond objedinjen na jednoj etaži što je ipak osiguralo adekvatniji smještaj te bolju preglednost, dostupnost i korištenje građe. Međutim u nastojanju da prilagodi svoj prostor potrebama korisnika poput primjerenijeg rasporeda građe (razdvajanje građe koja se posuđuje i građe koja se ne posuđuje), otvorenog pristupa građi (prilagođena visina policama, odgovarajući razmak među policama), adekvatnog razmještaja čitaonica (udaljenost čitaonice za skupni od čitaonice za tihi rad), odgovarajuće veličine radnih mjesta za različite vrste korisnika kao i usluga (individualna radna mjesta, prostor za rad u paru, pultovi za pretraživanje kataloga, pregledavanje e-pošte, skeniranje), knjižnica je morala smanjiti broj radnih mjesta (umjesto dotadašnjih 92 sada je korisnicima na raspolaganju ukupno 80 radnih mjesta). No s druge strane knjižnica je produžila radno vrijeme i nabavila 34 nova računala za studente i četiri skenera. Budući da su u istraživanju knjižnični korisnici za poboljšanje rada i usluga knjižnice navodili veći broj utičnica (za potrebe korištenja vlastitih prijenosnih računala) i nužnost uvođenja bežičnog pristupa internetu, u svim je čitaonicama odnosno knjižničnim prostorima osiguran veći broj utičnica i bežični pristup internetu. S obzirom na osiguravanje bolje dostupnosti *online* baza podataka (EBSCO, Elsevier, Thomson Reuters), a uz pomoć Sveučilišnog računskog centra SRCE, osiguran im je pristup ne samo s Fakulteta, kada je pristup reguliran putem IP-adresa već i od kuće putem opcije *Shibboleth*. Nadalje, od početka akademske godine 2015./2016. testira se *online* usluga *Pitajte knjižničara*. Pored toga u tijeku je uređivanje dijela hodnika ispred knjižnice, gdje se planira postaviti niske stolove, fotelje i samostojeće lampe te zidne police/radne stolove s nadom da će taj prostor koji će studentima biti dostupan i izvan radnog vremena knjižnice barem djelomice preuzeti funkciju trećeg prostora i poslužiti im kao dnevna soba u kojoj mogu predahnuti i provesti dio svog slobodnog vremena između akademskih obveza.

Iako se rezultati ne mogu, zbog ograničenog uzorka i provedbe istraživanja samo u jednoj ustanovi, generalizirati na cjelokupnu studentsku populaciju ni na sve visokoškolske knjižnice, provedeno istraživanje zasigurno može pridonijeti boljem razumijevanju studentskog korištenja knjižnica u sustavu visokoškolskog

obrazovanja. Kako bi se omogućilo donošenje općenitijih zaključaka koji bi bili primjenjiviji za cjelokupnu studentsku populaciju, istraživanjem ovog tipa trebalo bi obuhvatiti veći broj ispitanika u više visokoškolskih ustanova. U svrhu, pak, identificiranja trendova i promjena u studentskom korištenju visokoškolskih knjižnica bilo bi dobro istraživanja ovog tipa provoditi redovito i kontinuirano. Konačno, valja istaknuti da je pored teorijsko-metodološkog doprinosa ovaj rad značajan i na praktičnoj razini budući da je knjižničarima u ispitanjoj knjižnici poslužio kao podloga za donošenje odluka vezanih uz preuređenje knjižnice i poboljšanje postojećih te uvođenje novih knjižničnih usluga na temelju čvrstih dokaza i podataka, a ne pretpostavki i nagađanja.

Literatura

- Allen, D. B., R. A. Gould, L.A. Littrell i J. E. Schillie. 2010. „K-state’s distributed learning commons: achieving long-term sustainability through strategic partnership“. *College & Undergraduate Libraries* 17: 160–176.
- Beard, C. i D. Bawden. 2012. „University libraries and the postgraduate student: physical and virtual spaces.“ *New Library World* 113, 9/10: 439–447.
- Beard, J. i P. Dale. 2010. „Library design, learning spaces and academic literacy.“ *New Library World* 111, 11/12: 480–492.
- Bračanov, A., V. Golubović i D. Seiter-Šverko. 2015. „Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 57, 4: 45–64.
- Brennan Croft, J. 2005. „Balancing evolving „real“ and „virtual“ patron needs: a challenge for access services in academic libraries.“ *Journal of Access Services* 3, 4: 13–27.
- Brown, C. R. 2002. *Interior design for libraries: drawing on function & appeal*. Chicago: American Library Association.
- Demas, S. 2005. „From the ashes of Alexandria: what’s happening in the college library?“. *Library as place: rethinking roles, rethinking space*. Washington: Council on Library and Information Resources.
- Edwards, B. 2009. *Libraries and learning resource centres*. Oxford: Elsevier.
- Faletar Tanacković, S., B. Badurina i K. Petr Balog. 2016. „Physical library spaces and services: the uses and perceptions of humanities and social sciences undergraduate students.“ *Creating the 21st century Academic Library*. Ur. B. Eden. Lanham, MD: Scarecrow Press/ Rowman & Littlefield. *U tisku*..
- Faletar Tanacković, S., D. Lacović i G. Gašo. 2014. „Student use of library physical spaces: unobtrusive observation of study spaces in an academic library.“ *Libraries in the Digital Age (LIDA) Proceedings*. Ur. Bosančić B. i S. Faletar Tanacković. Zadar : University of Zadar, Department of Information Sciences. <http://ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida/article/view/114/116> (pristupljeno 12.12.2015.)

- Follet, B. K. 2007. „World-class universities need world-class libraries and information resources: but how can they be provided.“ *Digital convergence: libraries of the future*. Ed. by Rae Earnshaw and John Vince. London. Springer-Verlag. pp. 55–64.
- Forrest, C. i L. J. Hinchliffe. 2005. „Beyond classroom construction and design: formulating a vision for learning spaces in libraries.“ *Reference & User Services Quarterly* 44, 4: 296–300.
- Friigo Haltrich, I. 2014. „Istraživanja stavova korisnika prema novim uslugama: Knjižnica Fakulteta političkih znanosti.“ Knjižnice: kamo i kako dalje?: zbornik radova: 13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica. Ur. Ivana Hebrang Grgić i Vesna Špac. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Str. 346–355.
- Gardner, S. i S. Eng. 2005. „What students want: generation Y and the changing function of the academic library.“ *Libraries and the Academy* 5, 3: 405–420.
- Hasenay, S. i S. Mokriš. 2007-2008. „Portal sveučilišnog knjižničnog sustava kao novi način komunikacije u visokoškolskim knjižnicama.“ *Knjižničarstvo* 11–12, 1-2: 97–104.
- Hasenay, S., M. Šušak Lukačević i S. Mokriš. 2013. „E-edukacija korisnika u visokoškolskim knjižnicama.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 56, 1-2: 223–233.
- Horton, J. 2007. „Higher education libraries and the quality agenda.“ *Digital convergence: libraries of the future*. Ur. Earnshaw, J. i Vince, J. London. Springer-Verlag. Str. 407–414.
- Ivić, K., M. Borić i R. Marinković. 2011. „Fakultetska knjižnica i korisnici (interaktivno i statistički).“ *Ekonomski Vjesnik / Econviews: Review of contemporary business, entrepreneurship and economic issues*, XXIV, 2: 405–414.
- Kayongo, J. i C. Helm. 2009. „Graduate students and the library: a survey of research practices and library use at the University of Notre Dame.“ *Reference & User Services Quarterly* 49, 4: 341–349.
- Kinsley, K., R. Besara, A. Scheel, G. Colvin, J. E. Brady i M. Burel. 2015. „Graduate conversations: assessing the space needs of graduate students.“ *College & Research Libraries* 76, 6: 756–770.
- Lacović, D. 2015. „Informacijsko ponašanje studenata i uloga visokoškolske knjižnice.“ *Libellarium: časopis za istraživanje pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova* 7, 1: 119–139.
- Lisek, J. i T. Brkljačić. 2013. „Tko nam to dolazi? Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) i stilovi učenja kod novoupisanoga naraštaja studenata FER-a.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 55, 3–4: 29–52.
- Morić Filipović, I. 2012. „Vrednovanje utjecaja sveučilišnih knjižnica na akademski uspjeh studenata.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 1: 65–82.

- Morić Filipović, I. i M. Dragija-Ivanović. 2012. "Vrednovanje utjecaja sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj: istraživanje utjecaja zbirke i usluga sveučilišnih knjižnica na akademski uspjeh studenata." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 4: 1–22.
- Petr Balog, K. i B. Plaščak. 2012. "Customer satisfaction at the Faculty of Philosophy Library in Osijek, Croatia." *Performance Measurement and Metrics* 13, 2: 67–92.
- Petr Balog, K., J. Zetović i B. Plaščak. 2014. "Knjižnice u službi informacijskog opismenjavanja: visokoškolske knjižnice osječkog sveučilišta." Knjižnice: kamo i kako dalje?: zbornik radova: 13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica. Ur. Ivana Hebrang Grgić i Vesna Špac. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Str. 215–230.
- Petr, K. 2000. "Uspješnost poslovanja knjižnice Pedagoškog fakulteta u Osijeku: zadovoljstvo korisnika knjižnicom i njezinim uslugama." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 43, 4: 80–90.
- Petr, K. 2001. „Academic library user survey: Faculty of Education library in Osijek." *Knjižnica* 45, 4: 67-82.
- Petrić, T. 2013. "Mrežne stranice sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica: knjižničarske usluge i strukovna etika." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, 1–2: 193–221.
- Radičević, V. 2013. "Strategija razvoja visokoškolske knjižnice kao dio razvojne strategije visokoškolske ustanove." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56, 1–2: 123–136.
- Rubinić, D. i I. Stričević. 2013. "Informacijsko opismenjavanje studenata: potrebe i perspektive." Knjižnice: kamo i kako dalje?: zbornik radova: 12. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica. Ur. Alisa Martek i Elizabeta Rybak Budić. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Str. 173–186.
- Salatić, B. 2013. "Mrežna stranica fakultetske knjižnice." *Knjižničarstvo* 17, 1: 99–110.
- Salatić, B. 2014. "Razina informacijske pismenosti studenata osječkog sveučilišta." Knjižnice: kamo i kako dalje?: zbornik radova: 13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica. Ur. Ivana Hebrang Grgić i Vesna Špac. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Str. 234–252.
- Sinclair, B. 2007. „Commons 2.0.: library spaces designed for collaborative learning." *Educause Quarterly* 4: 4–6.
- Washington-Hoagland, C., L. Clougherty i C. Walters. 2002. „Identifying the resource and service needs of graduate and professional students (The University of Iowa user needs of graduate professional series)." *Libraries and the Academy* 2, 1: 125–143.
- Watson, L. 2011. „From the passive library to tje learning library – it’s an emotional journey." *Libraries and society: role, responsibility and future in an age of change*. Ur. D. Baker i W. Evans. Oxford: Chandos Publishing. Str. 153–164.
- Worpole, K. 2004. *21st century libraries: changing forms, changing futures*. London: Building futures.

Yoo-Lee, E. Y., T. Heon Lee, i L. Velez. 2013. „Planning library spaces and services for Millennials: an evidence-based approach.“ *Library Management* 34, 6/7: 498–511.

Zubac, A. i A. Tominac. 2013. „Digitalna knjižnica kao potpora sveučilišnoj nastavi i istraživačkome radu na daljinu: e-izvori za e-učenje na hrvatskim sveučilištima.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2: 65–82.

Abstract

The role of modern academic libraries: survey of perceptions and experiences of graduate students of social sciences and humanities

Contemporary academic libraries have experienced profound changes lately under the influence of information and communication technology and changed approaches to teaching and learning. If academic libraries are to remain integral parts of the educational experience of students, librarians and managers of academic institutions need to rethink their physical and virtual spaces and services.

The paper presents the results of a survey which aimed to investigate the perceptions and experiences of graduate students of humanities and social sciences regarding physical and virtual library spaces and services, and to assess their satisfaction with them.

The results of the study show that the largest number of respondents use their academic library regularly (several times per month or week) and that more than half consider physical library spaces and services important for their successful learning. Interestingly, students reported that electronic library sources are more important to them than physical library spaces and services, although they prefer print material over electronic sources of information. Respondents had split opinions regarding their favourite learning place in the library: slightly more respondents preferred silent reading rooms over the group study rooms. The study has shown that the perception and use of academic libraries is influenced by gender, academic success and personal approach to studying.

Key words: academic libraries, graduate students, physical space, library services, e-sources, social sciences and humanities, Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek.